

V A S S Z É C S E N Y I K É P E S

MÚLTIDÉZŐ

V . É V F O L Y A M , 2 0 1 5 . S Z E N T I V Á N H A V A

ELTŰNŐ NÉPHAGYOMÁNY

A májusi számba már nem fért el a pünkösdi írás, így igaz kicsit megkésve, visszatérünk a keresztény egyház legnagyobb ünnepére, küldetésének alapítására, annak a településünkön máig fennmaradt néphagyományára, a Pünkösödölésre, ami

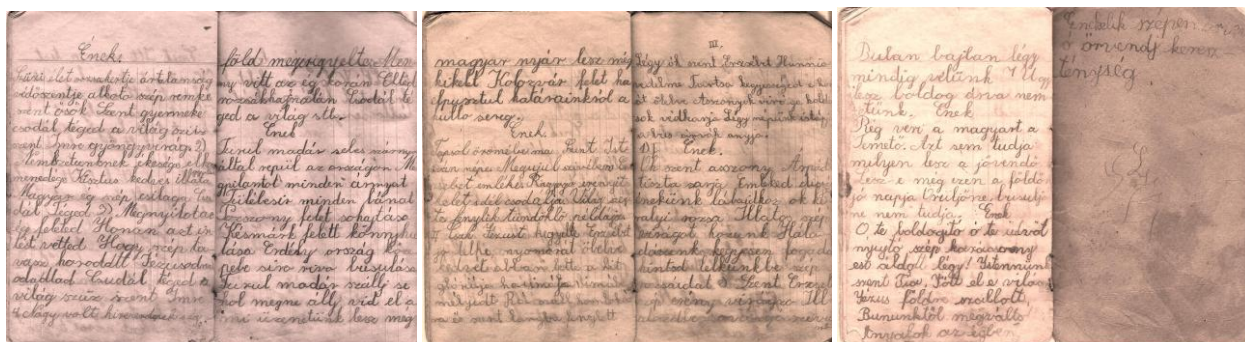
sajnos az idén is elmaradt. A kommunizmus idején tetszhalott állapotban volt, mint a csíksomlyói pünkösdi zarándoklatok, a rendszerváltozás után aztán néhány diáklány öntevékenyen újraélesztette, akik mára nagykorúvá váltak, és tőlük a stafétát nem vették át újak. Ha megszűnnek néphagyományaink, megszűnünk mi is, hisz tudjuk, múltunkból élünk, a fa csak akkor szárad ki, ha a gyökere nem kap elég éltető erőt. A falu korunkra teljesen elárvult, magára maradt. Legtöbb helyen nincs iskola, óvoda, ha iskola netán még van, azt az állam vette át, utazó, nem helyben lakó tanítókkal, tanárokkal. De plébánia és lelkipásztor sincs már a falvak nagy részében, és hol van már a száz éve még a falu lámpást jelentő kántortanító, aki a helyi közművelődés önkéntese volt. A falu és a város közti különbséget az elmúlt fél évszázad eltörölte, úgy hogy proletalizálta a

kistelepüléseket, felszámolta a vallási egyesületeket, ideológiai karanténok közé terelte a falu népét. Visszafordíthatatlan jelenségeknek vagyunk a szemtanúi, halvány jelei sincsenek sajnos a leépülő vidék feltámadásának, feltámasztásának. (Képek: A régi pünkösödölők a 40-es évek közepéről, és a közelmúltbeli utódaik a 90-es évek elejétől 2013-ig.)

CSERKÉSZ ISTVÁN KÉZZEL ÍRT ÉNEKSKÖNYVE (6)

A végéhez értünk az énekeskönyv közlésének. „Ének - Szűzi élet rózsakertje ártatlanság/ védőszentje alkotó szép remeke/ szent ősök szent gyermeke csodál téged a világ szűz-/szent Imre gyöngyvirág. 2./Nemzetünknek ékesége elhagyottak/ menedége Krisztus kedves illata/Magyar ég szép csilaga Csú-/dál Téged 3. Megnyílot az/ég feleted Honan azt in-/tést vetted Hogy szép ta-/ vasz horodtt Jézusodnak/ odaadtad Csudál téged a/világ szűz szent Imre/4. Nagy volt hire erdnek s ég/föld megirigyelte Men/ny vitt az korán Elted/rozsákhajnalán Csodál té-/ged a világ stb.” „Ének - Turul madár sebes szárnya/ által repül az országon Me/ gpilantot minden árnyat/ Fülébe sír minden bánat/ Pozsony felet sohajtása/ Késmárk felett könnyhu-lása Erdély ország köze-pebe siro rivo busulása/Turul madár szállj se/hol meg ne állj vid el a/mi üzenetünk lesz még/ magyar nyár lesz még/ kikelet Kolozsvár felet ha/elpusztul határainkról a/ hulló sereg.” „Ének - Tapsol örömeben ma Szent Ist-/ván népe. Megujul szívében Er-/zsébet emléke. Ragyogó erényit/ kelet s dél csodálja. Világ szer-/te fénylik tündöklő példája./ 2. Csak Jézust kegyelte Erzsébet/jó lelke, nyomorát ölelve/ kedvét abban lelta a hit/glóriája ha imája , imába/ mélyedt Rá száll homloká-/ra és szent langba fenylett/3. Légy ok szent Erzsébet Hunnia/ vedelme Tartsa kegyesség e hon/át ölelve Asszonyunk virága koldu/sok védkardja Légy népünk istájpja/ a bus árvák anyja.” „Ének - 1. Oh szent asszony Árpád/tiszta sarja Emléked dicsérje/énekünk lábaidhoz ok ki-/ralyi rozsa Illatos szép/virágot hozunk Hála-/dásunk kegyesen fogado/ hintsd lelkünkbe szép/rozsáidat 2. Szent Erzsébet/szép erény virágzó Ill-/atozdbé sovárgó szívünk/Buban bajban légy/mindig velünk 3. Ugy/lesz boldog árva nem-/zetünk.” „Ének - Rég veri a magyart a/Teremtő. Azt sem tudja/milyen lesz a jövődjő/jó napja Örüljön, busuljo/ne nem tudja.” „Ének - /O, te boldogító ó te üdvöt/nyitó

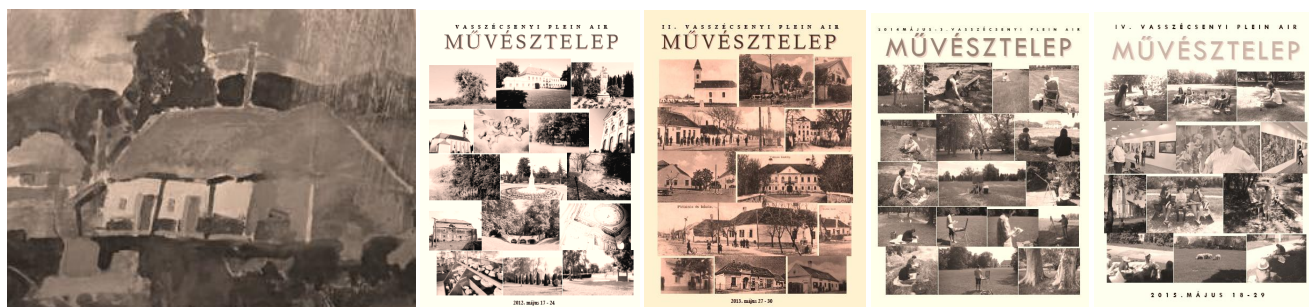
szép karácsony/ est áldott légy! Istenünk/ szent Fia, Jött el e világra/ Jézus földre szállott,/ Bununktól megváltott/ Angyalok az égen,/ Éneklik szépen örvend/ ő örvendj keresz-/ténység." Az Éneklik szépen sor már a füzet hátsó borítólapján végződik.

A VASSZÉCSENYI MŰVÉSZTELEPEKRŐL

Az előző számban hírt adtunk Jaksa István festőművész 1944-es művésztelepéről. A kiváló művészetpedagógus minden évben máshol rendezte meg festőiskolájának nyári festőtáborát, 1943-ban Perenyén, a 2. világháború utáni években,

Rumban. Településünkön azonban később is szerveztek művésztelepet, amiről eddig nem adott hírt semmilyen orgánum. Szily Gáza Munkácsy-díjas festőművész, 1988-90 között a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola rajz szakos hallgatóinak fedezte fel műemlékekben gazdag falunkat, kedvenc témáját, az Ebergényi uradalomhoz tartozó műemlék, úgynevezett „poros istálló” azóta sajnos lebontották, amit még Festetics József építtetett. Szily Géza később tanszékvezető tanára volt a szombathelyi főiskolának, festészetében mindig is erősen vonzódott a régi korok épített örökségeiért, műemlékeiért,

Vasszécse ny is ezért volt vonzó számára. A közelmúltban, immár negyedik éve pedig a Nyugat-magyarországi Egyetem Képi ábrázolás szakos hallgatóinak zajlik plein air művésztelep községünkben, Tóth Csaba festőművész irányításával. (A művésztelepről a Múltidéző egy tavalyi száma már tudósított.) Akkor Szok Iván festőművész, településünk díszpolgára tartott rendhagyó tárlatvezetést a művésztelep résztvevőinek a Pungor Ernő Művelődési Házban az ott megrendezett első kiállításán. (Képek: Szily Géza festőművész, „Erdélyi templom” című képe, „Hajnalban” című képe, „Tető nélküli ház Vas megyében” című képe - valójában lipárti motívum, „Perőcsényben” című képe. A négy plein air művésztelepi plakát, az első kettőn falunk nevezetességei és műemlékei, a második kettőn az alkotótábor résztvevői, illetve Szok Iván előadása közben.)

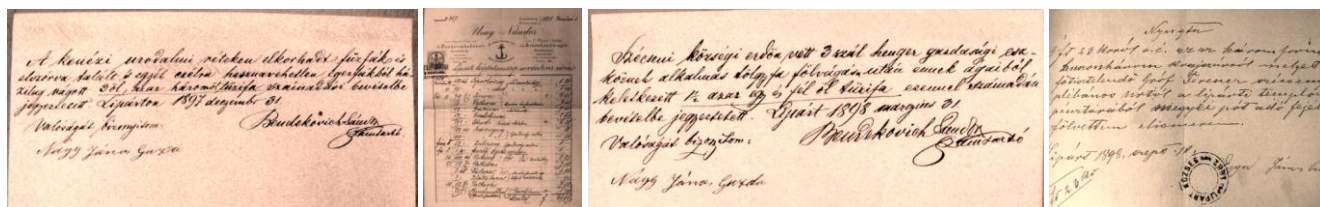
A SZÁMLÁK VILÁGA (10)

Az 1897-es év számlái közt válogattunk az előző számban, még néhány maradt erről az évről, ezekkel folytatjuk. Horváth Zsigmond kajdi gőzgéptulajdonos számlája 30 forintról, melyért a lipárti uradalomban őszi repcét csépett a cséplőgéppel. A lipárti uradalom a budapesti Szávost Emil nagykereskedőtől 50 db szákot vásárolt, melyet a kereskedő vasúti úton küldött el Szécse nyig a megrendelőnek. A Múltidéző az akkori vasúti fuvarlevelet is közli, amelyen először láthatók a nemrég átadott Szombathely - Rum vasútvonal szécse nyi állomásának pecsétjei. (Kiadatott, Értesített) Az árut a Kelenföldi pályaudvaron

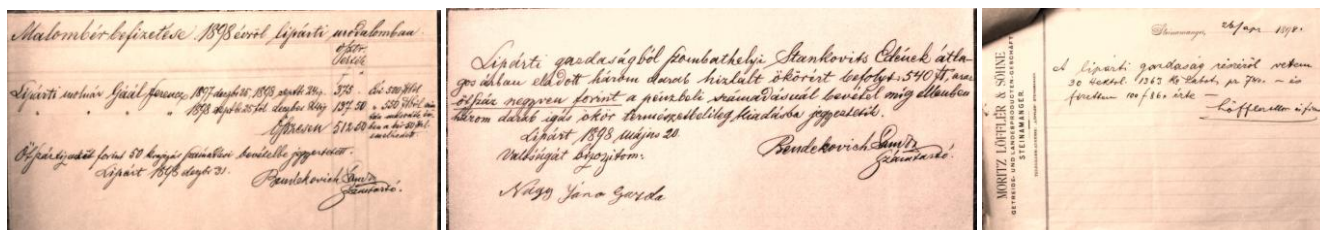
adták fel, ahol az ottani vasúti alkalmazott Széchénynek írta a települést. Novák János vasvári uradalmi számtartó ellennyugtája 86 öl hasábfáról, melyet a lipárti gazdaságba „adatott”. A káptalan uradalmi, gazdasági között élénk cserekereskedelem zajlott. Bendekovich Sándor lipárti uradalmi számtartó elismervénye 3 öl tűzifáról, melyet „a kenézi uradalmi réteken elkorhadtt fűzfák és elszórva talált és egyéb ecélra használhatatlan egerfákból házilag” vágattak. A számla a régi takarékos világról tanúskodik, amikor minden kis dolognak értéke és becsülete volt, - aki a kicsit nem becsüli, a nagyot

nem érdemli - nem úgy, mint ma, amikor folyton elpazarolunk mindent. Uray Nándor szombathelyi vaskereskedésének számlájával átlépünk az 1898-as évbe. A számla a patkószegtől a vaslapátig különféle dolgokat tartalmaz. A következő elismervény másfél öl tűzifáról tanúskodik, amely a szécsenyi községi erdőben vásárolt, ott kivágott tölgyfák hulladékágaiból „keletkezett”. (Ez is arról a takarékos, figyelmes szemléletnek a tanúbizonysága, mint amiről már fentebb szoltunk.) Egyed János lipárti bíró, a község körpecsétjével ellátott nyugtája arról ad hírt, hogy a lipárti templom pénztárából, „Gróf Ferenc

szécsenyi plébános úrtól” vett fel pótdíjadó fejébe. Az ezt követő számla megőrökíti a lipárti káptalan malmának utolsó bérlőjét, mielőtt id. Szkok Andor 1990-ban majd meg fogja vásárolni. Gaál Ferenc molnármesternek hívták, az egy évi malombér, két tételben 512 korona 50 fillérbe került. A május 20-án kelt, következő számla arról tudósít, hogy a lipárti gazdaságból 3 hizlalt ökröt adtak el a szombathelyi Stankovits Edének 540 forintért. Összehasonlítva a két számla értékét, három ökör ára volt körülbelül a lipárti malom évi bérlési díja. Nem sokat hasznot hozott a malom tehát a káptalan lipárti uradalmának, ezért adta el. (Elvalt volt a korában, 3 lapátkerékkel működött, majd csak Szkok Andor fogja modernizálni) Az utolsó számlát a szombathelyi Löffler és fia állították ki, melyben a lipárti gazdaságtól vásárolt zabról állítanak ki nyugtát. A német nyelvű nyugta nyomdában előállított, 1989. április 26-án kelt.

KÉPKOMMENTÁROK (24)

Május az elsőáldozások hónapja, június pedig általában a bérnialásoké. Faluhelyen az utóbbi volt talán a legjelentősebb közösségi ünnep, a rokonság a keresztszülők, bérmaszülők szinte zarándokoltak ezen a napon. A megyéspüspököt rangjához megillető módon már a falu határában várta egy kis küldöttség, akik bekísérték a szertartás helyszínére, a templomkertbe és a

templomhoz. Mivel Szécsenyben a templom a temető közepén áll, a temetőkaput élővirágokkal feldíszítették. A kapu előtt már a plébános és az egyházközség tagjai fogadták a püspököt és kíséretét, virággal, verssel, köszöntővel. Majd jött az ünnepélyes bevonulás, kétoldalt tömött sorban a bérmálkozándók, bérmászülőkkel, és a hozzátartozók. A templomkert és a templom, zsúfolásig megtelve. A szentmise szertartásába beépítve következett az ünnepélyes beavatási aktus, minden egyes

bérmálkozó külön-külön részesült benne. A püspöki szentmise emelkedettsége, ünnepélyessége ilyenkor még azokat is megérintette, akik nem jártak rendszeresen istentiszteletre. A közösségi rítusok évezredes múltja ilyenkor élővé vált. A gyermeki lélek megilletődése kitapintható volt. A Kádár korszak közepéig a faluközösség elvárta, hogy mindenki részt vegyen ezen az élet-meghatározó ünnepen. Szinte kivette, kinézte magából, aki nem részesült benne. (Ahogy a vasárnap

dolgozókat, ma már ez sincs így.) A korszak végére azonban sokat változott a világ és az egyház kapcsolata, - „a megnyesett fa kiszökdül” – szlogen nem vált valóra, a társadalom egyre nagyobb tömbjei távolodtak el az egyháztól, így a bérmálási szertartások is sokat veszítettek társadalmi rangjukból, elfogadottságukból. Manapság, elsősorban az 1989-es liberális fordulat után, többségében a bérmálás nem jelent mást, mint a felnőtté váló fiatalok „kibérmálkozni” az egyházból. A szakrális fundamentumtól eloldódott nemzedékek identitása roppant labilissá és zavarossá válik, ami végső soron később komoly egyéni és társadalmi traumák halmazati problémáját idézi elő. A helyüket nem találó generációk szétszóródnak a világban, a faluközösség (a miénk is) lélekszáma pedig megállíthatatlanul zuhanni, fogyni kezd. A meg nem születő gyermekeknek nem kell óvoda, iskola, és ahogy fentebb a pünkösdi írásban taglaltuk, nem kell a múlt és a jelen sem, Herder jóslata a nemzethalálról tehát egyre kevésbé irreális és fantazmagória. Nem egyik pillanatról a másikra fog megtörténni, hanem lassan, nemzedékről nemzedékre. Hagyományaink, örökségeink mindig kevesebbek, mint amit kaptunk szüleinktől, nagyszüleinktől, és gyermekeink és unokáink is mindig kevesebbet tudnak átadni egymásnak. Az adok-kapok egyenlege állandóan mínuszt mutat. Nem az államháztartási hiány a nagy tragédia, hanem az identitáshiány. Pünkösdi hava, Szent Iván hava, elsőáldozás, bérmálás, néphagyományaink, mind része identitásunknak. Modernizációból soha nem képződött még identitás az mindig a múltban gyökeredzett. A jövő célokban fogalmazódik meg, de múltunk és jelenünk tégláiból épül fel.

(Képek: Az elsőáldozási képekhez hasonlóan, ezúttal is Kis József kanonok és dr. Tóth Jenő plébános idejéből válogattuk a képanyagot. Sajnos a 2. világháború előtti időkből nem maradtak fenn fotográfiák falunkban erről az eseményről. Így Kovács Sándor és dr. Fábián Árpád megyéspüspökök, dr. Winkler József segédpüspök vasszécsenyi bérmálásairól közlünk képeket, a megfelelő ceremónia szertartásokra bontva.)

A következő szám tartalmából: A számlák világa (11), Képkommentárok (25), Családtörténetek (1), Újonnan felfedezett Ebergényi portrék